

חינוך (נ) נז

למעלה, גם רוב דיעות דלא תעשה חמור, אם כן ודאי מביא ראיה, ואינו דומה להורדו כמו שביארנו למעלה, אך צניחא לעשה אין איסור כלל לתוס' פסחים כ"ט ע"ב ד"ה רב אשי, אם כן אין בופין, וגם שם"י [חולין קמ"א ע"א ד"ה קיימו] מפרש דעשה הוא מקומו הלאו, אם כן נראה דאין בופין, כן נראה לענ"ד בעצמ"י.

מצוה ט, השבתת חמץ

מצות השבתת חמץ

(א) [א] להסיר כל חמץ וכו'. מבואר
בר"מ פ"ג מחמץ ומלה.

ויהנה יש ספק אם המלות עשה

חמץ חוץ מה שעובר על לא תעשה דכל יראה וכל ימלא מוצר מיד מל העשה. ואם אינו לו חמץ

אזינו עובר בלאו וגם המצות עשה מקיים בשב ואל תעשה, כמו בשבת ויום טוב

תעשה. ואם לא עשה מלאכה חוץ מה שלא עבר על הלאו קיים גם כן מכות ששה ודשנמו, והכי נמי עיקר המזוה כאן, שלא יהיה ההמך נרשמו והוא מושגת מרשמו, כמו המזוה שם דשנמו, ללא הוי כמו לאו הלא ממכלל עשה דלוי המקיים המזוה באם אינו עובר, רק בצדור על הלאו הוא ממכלל עשה עובר על המשה, אלא אינו מקיים המזוה. ובאמת שבא אינו הלא המפורש כהנה נלשון

והרמב"ן [שורש הששין וחצין], אם כן הכא נמי אם היה לו חמץ עובר על עשה
אלא תעשה, ואם אין לו חמץ מקיים גם כן המזוה דתשבינו אף הדיא שב ואל
תעשה. ולפי זה אין צריך לזקק שיהא לו חמץ קודם פסח ויבערו, כמו מזוה
לזוה דמזוה על כל איש ישראל ללבוש ד' כנפות כדי לקיים המזוה בקום ועשה,
אבל כאן ממילא נתקיימה ההנזה ואין צריך לחזר כלל אחר חמץ. וגם נפק"מ אם
אחד רואה לבער מזוה בפסח וזא אחר וחטפו ממנו ויבערו, דמזוהר בחז"מ ס"י
שפ"ב ס"א דמונע לחבירו לעשות מזוה כגון שחטף ממנו מזוה יסויו צריך
לשלוט לו, אבל כאן כיון דאין חמץ כלל עליו בקום ועשה אלא ממילא נתקיימה
המזוה, אם כן לא חטף ממנו כלל כי בכל ענין שמושבת מן העולם מקיים בעל
המזוה מזוה עשה. דמזוה בכל הענין כמו עשה דשבת וכו' (טובא)

דילמא דמזוה עליו בקום ועשה דשיבת המצח, ואם אין לו חמץ לא קיים העשה, כמו מי שאין לו ד' כנפות נהי דאינו עובר מכל מקום לא קיים המזוה, הכי נמי גס כאן, וכמו הכא דמזוה עליו לקנות עליה כדי לקיים מזוה הכא יתברך, הכא נמי מזוה לחזר שיהיה לו חמץ קודם פסח ויבצר אותו ב"ד לקיים מזוה בקום ועשה, ולפי זה אם חטף אחד המזוה מידו חייב בקום שפספס בעו"מ שס. ועוד י"ש נפק"מ, אי מרמינן דמזוה זו היא קודם ועשה, אם כן אם העצת חמץ פספס על דא אכלנו לא קיים ההערה, כי זו היא הנאה בעצירה להסבירם מזוה הנאה בעצירה מן המורה לא יא, ומובא בחיבור זה כמה פעמים, אבל אי המזוה היא בשב ואל תעשה, אם כן אפילו אכלו מכל מקום אינו כרשותו וקיים המזוה עשה כיון דאין לו חמץ. וגם אם המזוה בקום ועשה לא יא אלא אם כן קיים ההנהגה בזמנה במזוה יוס"ד, כמו מילה דהמורה קבעה לזמנה ביום השמיני וקדם לכן לא קיים המזוה, הכא נמי קודם תזוה אם השבית לא קיים המזוה, אבל אם המזוה בשב ואל תעשה, אם כן העיקר דלא יהיה לו חמץ וישבענו הזמן ואין לו חמץ חמץ המזוה עשה.

וּמַדְבְּרֵי הָרֶבֶת הַמְחֻזָּר שֶׁכֵּתֵב בִּינְיָן לְדָרֶךְ מוֹטֵלֶת עָלֵינוּ הַהִנֵּה, נִרְאֶה דְּהֵאָה שֶׁצֶדֶק וְאֵל תַּעֲשֶׂה, דְּבָקוּס וְעֵשֶׂה אֵין מוֹטֵלֶת עָלֵינוּ הַמֵּאוֹה קוֹדֶם, וְעֵינֵינוּ נִרְאֶה שֶׁס' [פִּסְחִים פ"א או"ז י']. וְכֵן נִרְאֶה מִמֶּה שֶׁכֵּתֵב הָרֶבֶת הַמְחֻזָּר בְּמִצְוֹה ו', וְהִנֵּהאֵם אֵם הִיא צֶדֶק וְאֵל תַּעֲשֶׂה, וּבְמִצְוֹת עֵשֶׂה דְּשֶׁב וְאֵל דְּנִשְׁיִם חִיבוֹת

תעשה, שאין עיקר המצוה אלא שלא יהא מצוי משבע ולמעלה, והסביר בזה מה הרהיב"א (הובא במרדכי פסחים אות תקל"ג ובארור ורע"ה פסחים סי' רנ"ו (נ"ח ע"א)) דהוה משה פוסקת חמץ ע"ד שעות משום בריכה, ולא כאמר משום חתיכה מצוה

הוא נשאל: "מנחת סולת ועור". אולם ענין גייסא אחרת במרדכי שם הדטעם דהשעה משום ביעור חמץ בזמנו, ועיי"ש בבגדו ישע.

ב) וכ"כ במקור חיים סי' תל"א דיני בדיקה וביטול אות כ', וענין בשו"ת דברי חיים ח"א או"ח סי' ט' מה שהשיג עליו (מנחת סולת).

(ג) עיין לעיל מצוה א' אות ח'.